TÁNC A CIRMOS UTCÁBAN

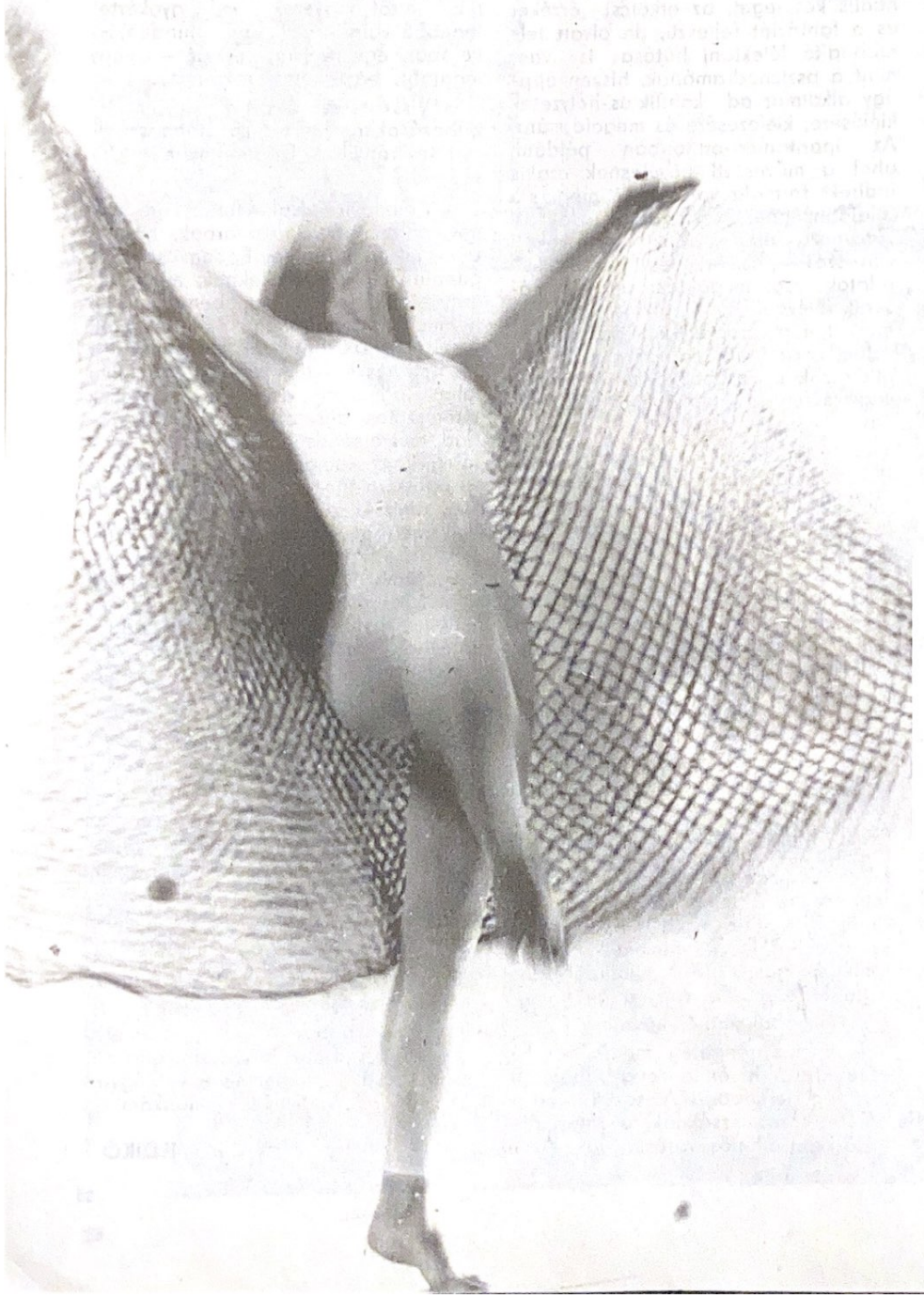

„Érdekes kezdeményezést karolt fel a Hazafias Népfront zuglói szervezete: Thököly úti székházának pinceklubjában otthont adott a táncművészet újonnan keletkezett baráti körének. A lelkes fiatalok csoportja az elmúlt évadban többször rendezett táncművészeti, tánctörténeti eszmecseréket, számos alkalommal pedig izgalmas táncfilmeket is vetítettek. (Martha Graham, Béjart és mások műveiről.) A június 5-i összejövetelt részben Isadora Duncan emlékének szentelték, s ez alkalomból a Népfront székház kertjében Baka Csilla tartott rekonstrukciós indítékú bemutatót, majd a pinceklubban rövid előadást is Isadora Duncan elveiről, munkásságáról. Kívánunk a kis klubnak további gondolatébresztő munkálkodást a jövő évadra is."

(Táncművészet 1980/9.)

A folyóiratot Héra Éva, a Népművelési Intézet Táncosztályának vezetője adta a kezembe:

– Nagyon örülünk, hogy Maácz László, a folyóirat főszerkesztője is meglátogatta az új táncklubot, melynek vezetője Angelus Iván. Táncügyben az egész országban nagy érdeklődés tapasztalható, de az igényeket még Budapesten sem tudjuk kielégíteni. Érdekli az embereket a tánc története, elmélete, s természetesen gyakorlata is. Nálunk naponta csöng a telefon, szülők ostromolnak kérdésekkel: hová íratnák be a gyermekeiket táncot, kulturált, harmonikus mozgást tanulni? Nem nagyon tudunk segíteni. Nem tudjuk őszintén ajánlani a különböző amatőr balett tanfolyamokat, melyekből sok működik országszerte, hisz ott a szakmai munka színvonala ellenőrizhetetlen. A Népművelési Intézet nem felügyeleti szerv, a Balettintézet pedig nem vállalta a szakmai felügyeletet. Jobb megoldást jelent, ha egy jó testnevelő tanár sportgimnasztikai tanfolyamára jár a gyerek, de ez sem jelent utat a színvonalas szabad tánc felé. Komoly hiányt pótol tehát az Angelus által kezdeményezett új táncklub.

Részlet egy javaslatból:

„A klasszikus balett, a néptánc és a társastánc mellett olyan – egy korábban Magyarországon is virágzó iskola hagyományait a mában folytató – tánc- és mozdulatművészeti irányzat van jelentkezőben, mely híján van minden fórumnak, a kibontakozáshoz szükséges formáknak. Ez a különböző iskolák eredményeit összegző irányzat komoly lehetőségeket jelentene a gyermekek és fiatalok testi és pszichológiai képességeinek kifejlesztésére, mozgásban és táncban megnyilvánuló kreativitásuk felébresztésére. E munka egyik első fázisa lenne egy olyan nyitott klub megszervezése, ahol a táncművészet modern irányzataival ismerkedhetnének meg az érdeklődők".

Aláírás: Angelus Iván. (Spanyol szakos középiskolai tanár, nyáron idegenvezető, ősztől tavaszig nyelvórákat ad. Éveken át a Stúdió K amatőr színház tagja, tavaly megvált a csoporttól. Azóta tánccal foglalkozik. Huszonhét éves.):

– Az alapkérdések tisztázása érdekében a gyökerekig kell visszamenni, mint mindig. Azt a táncot érzem magaménak, mely nem lépésekre, hanem az egész test, a test minden porcikájának megmozgatására épül. A jazztánc technikája a legmegfelelőbb, ebből lehet a legtöbbet tanulni. Csakis a konvencionális jelrendszer feszegetésével lehet újat kezdeni. Martha Graham – amerikai táncos, koreográfus és pedagógus, a modern színház megalapítója, az amerikai kortárs színház egyik legjelentősebb egyénisége – a test anatómiai sajátosságaiból indult ki, s ért el mozgáselméletével nagyszerű eredményeket a kapcsolatteremtés és a látvány terén. Isadora Duncan és testvére, Raymond az akadémikus tánc ellenében az emocionálisan kifejező szabad tánc, egy új testi szabadságérzés előfutára volt.

Dr. Dienes Valéria, matematikus és filozófus, így idézte Raymond Duncan táncelméletét 1975-ben, utolsó, Vitányi Ivánnak adott tv-interjújában: „...az emberi test tulajdonképpen geometriai lény, a mozdulatot geometriailag kell megfogni, vagyis mindent határozottan, lerajzolhatóan, a térbe belegondoltan kell megvalósítani ... A Bergson-féle mozdulatpszichológia elmondja, hogy minden eszméleti állapot tulajdonképpen mozdulatelemen lovagol és mozdulatelemen keresztül válik eszmeivé."

– A néző számára a mozgás átélhetőségét a táncoló test elektromos kisugárzása is lehetővé teszi. A tánc nemcsak fogalmi módon, hanem közvetlenül érzéki módon hat. Szinte minden kapcsolatunkban a fogalmiság csődje fenyeget, melyen csak az érzéki kapcsolatok lendíthetnek át. A tánc tehát anatómiai és pszichológiai alapokon építkezik. Ebből következik az út, melyen járnunk kell. A klubra azért van szükség, hogy létrejöhessen egy **közösség.** Olyan fiúkat és lányokat várok, akik még keresik a helyüket. Akik álmaikból élnek.

*

Baka Csilla az álmaiból él, talán születése óta. Most harminckét éves, a Középülettervező Vállalat adminisztrátora. Törékeny nő, barna haja a derekáig ér. Fanatikus hite, elszántsága környezetében gyakran meghökkenést, visszatetszést vált ki.

– Gyermekkorom óta imádom a természetet, érdekes alakú ágakat, gyökereket, köveket, kavicsokat gyűjtöttem, s persze kagylókat. A Balaton mellett laktunk. Középiskolás koromban kezdtem el festeni. Első kiállításom a boglári Kápolna-tárlatban volt. Sokáig csak a barátaim látták a képeimet, de vágytam rá, hogy szakembernek is megmutathassam őket. Az első festő, akitől sok biztatást kaptam, Csáji Attila volt, akivel Rákpusztán találkoztam, egy újabb kiállításomon. Akkor már dolgoztam az ottani palackozó üzem vezetőjeként, 35 asszony munkáját irányítottam. Szerettek engem, mégis nagyon szerettem volna Pestre kerülni, ami végül is áthelyezéssel nemsokára sikerült. A „nagyfőnök" így búcsúzott tőlem: „Magát úgysem lehet visszatartani!" Egy pesti palackozóban lettem minőségi ellenőr. Szinte találomra böktem rá a telefonkönyvben Bolmányi Ferenc festő nevére, felhívtam. Nem fogadott túl lelkesen, de amikor a képeimet meglátta, azonnal szervezett egy kiállítást az Építők Műszaki Klubjában. Ott sok szakmabelivel ismerkedtem meg, segítségükkell rajzolni, festeni tanulhattam köbbek között a Dési Huber körben.

– A bátyám elítélt azért, hogy lány létemre egyedül feljöttem Pestre. Anyám nem csodálkozott, tudta, amit én is éreztem mindig, hogy „más" vagyok.

1972-ben láttam az Isadora Duncan filmet, akkor találkoztam Köllő Miklóssal és az általa vezetett Dominó együttessel. 1974-ben festettem meg az utolsó képemet, egy önarcképet. Két év alatt mentem át a festészetből a plasztikán át a táncba. A munkám miatt nem tudtam rendszeresen eljárni az együttes foglalkozásaira, ezért a munkahelyemen pincében, udvaron, kocsik platóján tréningeztem. Nagyon szerettem volna megtalálni a mimesek közt a helyemet. Minden munkát elvállaltam, a gépelést is, közben táncoltam velük, igaz, csak a karban. Köllő szerette a festményeimet, de a táncban tehetségtelennek tartott. Mégis maradtam velük, ha külső társként is, ha a perifériján is.

– Állást változtattam, azóta a Középülettervező Vállalatnál dolgozom. Most már diplomatikusabb vagyok, jobban alkalmazkodom. Azelőtt talán túl tolakodóan szerettem volna megosztani másokkal az örömöt, amit nekem a festés és a tánc adott. Otthagytam a Dominót és a Szkénébe kezdtem járni. Itt is a közösségbe kerülés vágya sarkallt, s ismét a perifériára kerültem. Akkor kezdtem el dolgozni egy önálló számon. Igazi társaim nem voltak, de spontán segítőim igen. Egy szobában kiraktam szeretett köveimet, fáimat, kagylóimat, gyertyát gyújtottunk, s estéről estére színházat varázsoltam barátok, kollégák, rokonok elé festményekkel, tánccal, zenével. Így alakult ki szóló táncszámom, az „Átváltozások" – egy lány útja önmagához – – három tételben: születés, kibontakozás és halál. Ezen azóta is folyamatosan dolgozom, előadtam szabad téren és zárt helyiségben. In memoriam Duncan. Megnézett a bátyám is. Azt mondta, hogy meggyőztem az igazamról, bár fél, ha így folytatom, nem fogom természetes halállal végezni.

> Baka Csilla táncimádata, a külvilág által alig igazolt elhivatottság-érzése a mozgás, a tánc örök emberi igényének szélsőséges példája. Viszont az országban akármilyen szórakozóhelyre vagy táncos összejövetelre tévedünk be: fáradhatatlanul ropja öreg és fiatal. **Pedig táncolni nem tudunk.** Ha pedig nem tudunk, akkor miért akarunk mégis, bármit, bárhogyan?

Angelus Iván:

– Az emberek táncszeretete – a kapcsolatok keresésén túl – természetes mozgásigényükből fakad. Ezt a mozgásigényt kielégítheti a sport, de abból hiányzik a tánc kínálta élmény. Egy fokkal teljesebb mozgásélményt jelent a művészi torna. Már rosszabbul járnak azok, akiket szüleik gyermekkorukban balettre íratnak be: Magyarországon a balettoktatás az orosz balett klasszikus tradícióira épül, s az Állami Balettintézetben kilenc év telik el anélkül, hogy az ott tanulók a modern mozgástechnikát elsajátítanák.

> Idézet az Állami Balettintézet igazgatójának, Dózsa Imrének 1980. szeptemberi nyilatkozatából: **„Különösebb elképzeléseim? Tudom, hogy milyen tárgyak rosszak, hol kell változtatni. Az együttesek repertoárja például annyira igényli a modern technikát, hogy a tantárgy oktatása most már elodázhatatlan. Az új tanévben ezért meghívunk egy tanárt Londonból: a művészképzősöknek ad majd órákat három hónapon keresztül. Szeretném, ha az intézet egyik tanára ez alatt az idő alatt elsajátítaná tőle a Graham-technikát..."**
>
> (Táncművészet 1980/9.)

Magyarországon a legelterjedtebb amatőr műfaj a néptánc. A felszabadulás után több ezer együttes alakult, ma 1700 körül mozog a számuk. A fiatal, aki táncolni vágyik, azért választja a néptáncot, mert nincs lehetősége amatőrként más táncműfajt választani. Többek közt innen ered a hetvenes évek táncház mozgalmának népszerűsége is. Vannak pantomin együtteseink, melyek nyitni próbálnak a színház, a tánc felé, ehhez azonban általában kevés a muníciójuk. Próbálkozásaik elszigeteltek. Maradnak végül a jazz tánc kommercializálódott változatai, a funky, a disco, ezeket mindenki saját „koreográfiája" alapján űzi. Én egyik táncot sem érzem ügyemnek, az új táncklubtól – a különböző iskolák eredményeit összegezve – talán az egyes táncágazatok megújulását remélem. Egy hazánkban újdonságszámba menő tánckultúra, táncműfaj elméleti és gyakorlati népszerűsítését. Tréningjeink már megfelelően haladnak, de még nem alakult ki az „örömmel csinálni" légköre. Ehhez igazi közösségre van szükség.

*

1980. szeptembere óta, a Népművelési Intézet komoly anyagi támogatása mellett az **ÚJ TÁNCKLUB** a XI., Cirmos u. 8. alatt, az őrmezői közösségi épületben működik. A „mecénás" nevében mondja Héra Éva:

– Érdekes és figyelemre méltó volt Angelus Iván mániája és munkaterv javaslata. Azért is, mert az amatőr balett és társastánc oktatásban már a csőd jelentkezett. A tánc iránti tömegigényt viszont nap mint nap érezzük, tapasztaljuk. A klub műhelymunkája, tréningje sajnos nem fog tömegeket érinteni, egymagában kevés ahhoz, hogy alapjaiban reformálja meg az amatőr táncmozgalmat, hisz modern technikák terén a profi táncszínházak is hiányosságokkal küzdenek. Nekünk se pénzünk, se lehetőségünk nincs arra, hogy szakembereket külföldi tanulmányútra küldjünk, vagy külföldi táncpedagógusokat „importáljunk". Ennek következménye, hogy a modern technikákat nálunk nem ismerik. Jazzbalett oktatási engedélyt évek óta nem adnak ki senkinek, hisz a szakmai felügyelet lehetősége eleve hiányzik. Angelus Iván saját költségén töltött el két hetet Drezdában, s vett részt Paluccáék modern tánc tanfolyamán. Mi csupán egy kis filmfelvevő gépet tudtunk kölcsönözni neki. Az ott készített (szintén amatőr) filmjét már vetítette a klubban.

Ebben rejlik számunkra a klub igazi jelentősége: végre fórumot kapna a táncos ismeretterjesztés. Ezt eddig sem a szövetség, sem a szövetség folyóirata nem tudta megteremteni. Utcáról bejött emberek számára mondana, mutatna újat a táncról, a tánc formálta közösségekről, életmódról.

Ez a kezdeményezés más műfajok számára is példamutató lehetne. A klub jelentős közművelési feladatot vállal föl, s mi segítjük abban, hogy ezt teljesíteni is tudja.

> Részlet dr. Dienes Valéria fent idézett interjújából: **„Ez a tánc (a Raymond Duncan-féle Z. L.) nem hasonlított semmihez. Én a mai napig is úgy gondolom, hogy ezen a vonalon lehet csak az igazi mozdulatművészetet és az igazi kifejezést a zenével arányos hatalommal megvalósítani. A balett erre már nem alkalmas, akármilyen szép is..."**
>
> ZÉTÉNYI